

KROATIEN (77)

10

RAPPORT FRA INTERDEPARTEMENTAL DELEGATIONSREISE TIL KROATIA

10. - 13. februar 1998

1. Delegationens mandat

Påbegyndelsen af arbejdsdagen i Kroatien er serbiske embedter til Norge siden nytrækket har skabt bekymring over situationen i de serbisk-befolkede områder i Kroatien, og da spesielt i Øst-Slavonia. Ambassaden er arbejdsdagen har skabt et spørgsmål om hvorfor mennesker nu flykter fra området, og i forbindelse af dette, hvorfor de har Norge som mål.

Efter samråd mellem udenrigsministeren, justitsministeren og kommunal- og regionalministeren den 6. februar ble der besluttet å sende en interdepartemental delegation til Kroatien for å innhente opplysninger om situasjonen, i tillegg til å undersøke regionens bekymring over utviklingen i Øst-Slavonia overfor kroatiske myndigheter, samt vurdere eventuelle behov for humanitære tiltak.

Delegationen ble ledet av Norges ambassader til Kroatia, Knut Mørkved, og besto for øvrig av representanter for Justisdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet og Utenriksdepartementet. Flyktningenes generalsekretær, Ole Møllnes, var også medlem av delegationen på bakgrunn av flyktningenes omfattende prosjektkontakthet i Øst-Slavonia.

2. Delegationens program

Delegationen oppholdt seg i Kroatien fra den 10. til den 13. februar. Det var delegasjonens målsetting å danne seg et så fullstendig bilde av den aktuelle situasjonen som mulig ved å samtale med representanter for alle berørte grupperinger og organisasjoner. Serbisk velt ble tillegg møter med representanter for den serbiske befolkningen. Delegationen møtte nasjonale og lokale serbiske politiske ledere både i Zagreb og i Øst-Slavonia. Videre ble det holdt møter i Zagreb og i Øst-Slavonia med kroatiske myndigheter. Delegationen la dessuten vekt på å innhente opplysninger fra de internasjonale organisasjonene i Kroatien, herunder OSSE (Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa), UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees), ECDM (European Community Monitor Mission) og FN, samtidig som informasjon ble innhentet fra norske prosjektmedarbeidere og det norske finansierte Borgerrettighetsprosjektet i Vukovar. Delegationen hadde i tillegg samtaler i byen Sisak i Kroatias område med UNHCR, ECDM og det kroatiske Røde Kors. I denne forbindelse besøkte delegasjonen to tilhørende serbiske flyktningefamilier. Programmet for delegasjonsreisen følger vedlagt.

Informasjon innhentet under delegasjonsreisen kommer i tillegg til Utenriksdepartementets fortløpende innsamling og bearbeiding av opplysninger fra en rekke kilder om utviklingen i Øst-Slavonia og Kroatien for øvrig.

3. Den politiske og demografiske bakgrunn

Øst-Slavonia var etsted for særlig hard krigen mellom den jugoslaviske hærs og paramilitære serbiske styrker på den ene side og kroatisk styrker på den annen. En autonom serbisk region ble opprettet i Øst-Slavonia i august 1991 og byen Vukovar ble erobret av serbiske styrker etter langvarig bombardement senere i november samme år. Dette førte til at serbiske kroater flyktet vestover til Kroatia. Da kroatisk styrker gjennomtok Vest-Slavonia i mai 1995 oppsto det en ny flyktningestrøm, denne gang bestående av serbere. Mange av disse flyktet til Øst-Slavonia. Tilvarende skjedde da kroatisk styrker innledet sin offensiv for å gjenerobre Krajina-området i august 1995.

FNs fredsmidler, Thorvald Stoltenberg, og UBAs ambassader til Zagreb, Peter Galbraith, var sentrale aktører under fremforhandlingen av den s.k. Erdut-avtalen mellom kroatiske myndigheter og de lokale serbiske ledere i Øst-Slavonia. Avtalen ble undertegnet den 12. november 1995 og skulle sikre en fredelig re-integrering av Øst-Slavonia i Kroatia, bl.a. gjennom opprettelse av en overgangsadministrasjon under FN's ledelse. United Nations Transitional Administration for Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium (UNTAES) ble opprettet av Sikkerhetsrådet for et år, med mangel på tydeligere et års forlengelse dersom den av partene samordnet om det. Avtalen sikret bl.a. at kroatisk flyktninger skulle kunne returnere til sine hjem i Øst-Slavonia, samtidig som serbiske flyktninger fra andre deler av Kroatia fortsatt skulle kunne bli i Øst-Slavonia, dersom de ønsket det. UNTAES besto av en militær styrke, i tillegg til en sivil politistyrke og administrative enheter.

Månedet, som først skulle opphøre den 15.01.1997, ble forlengt i to omganger frem til 15.01.1998. En av grunnene for forlengelsen av mandatet var ufullstendig fremgang i den trøstelige re-integreringen av området i Kroatia. UNTAES ble avsluttet den 15. januar d.å. og Øst-Slavonia kom dermed under full kroatisk kontroll.

Ifølge folketellingen i 1991, bodde det omlag 190.000 mennesker i Øst-Slavonia før krigen, hvorav ca. 45% var kroater og ca.35% serbere. Befolkings sammensetningen var dramatisk endret innen 1996 da UNTAES avsluttede befolkningen i området til ca. 150.000.

Hvorav kun 8% kroater og hele 85% serbere. Ifølge FN's anslag hadde da ca. 60.000 internt fordrevne serbere kommet til Øst-Slavonia fra andre deler av Kroatia, mens ca. 80.000 kroater var blitt fordrevet fra området.

Befolkingsforflytningen fortsatte i UNTAES-perioden. Den serbiske befolkningen i området låg nesten til ca. 80.000, hvilket innebærer at så mange som 50.000 serbere synes å ha forlatt området mellom januar 1996 og januar 1998. Omlag 40.000 av disse har trolig flyttet til den føderale republikken Jugoslavia (FRJ), mens ca. 10.000 har flyttet tilbake til sine hjem i andre deler av Kroatia. Omlag 7.000 kroater flyttet tilbake til sine hjem i Øst-Slavonia før den utgangen av 1997. Kroatisk myndigheter forventer å returnere 40.000 kroater til Øst-Slavonia i løpet av 1998.

4. Situasjonen i Øst-Slavonia idag

Delegasjonens hovedoppgave var å samle informasjon fra et bredt sammensatt kildespektrum. Det var ikke uventet at informasjonen om dagens situasjon i Øst-Slavonia varierende endel, avhengig av kildens utgangspunkt og etniske tilhørighet. I hovedsak kan en

systematisere informasjonen i tre hovedbolker: serbernes perspektiv, kroatenes perspektiv og perspektivet til de internasjonale organisasjonene.

4.1 Den serbiske befolknings perspektiv

1. Delegasjonen møtte lederen for National Serbian Council og medlemene av det kroatiske parlamentet, Milorad Pupovac, lederen for Serbian Joint Council of Municipalities, Miloš Vojnović, lederen for Association of Displaced Serbs and Refugees, Đuro Krstović, i tillegg til en rekke borgermestere fra serbiske landsbyer i områdene rundt Markusica i Øst-Slavonia.

2. På serbisk side er det en stor oppfatning om at situasjonen for den serbiske befolkningen for tiden er meget vanskelig. Ifølge serberne forekommer trakassering, trusler og rettighetsbrudd forrent, samtidig som den økonomiske situasjonen i Øst-Slavonia er katastrofal.

3. Sikkerhetsrådsgruppen for etniske serbers oppfattes som vanskelig og i enkelte tilfeller som faretruende. Oppfatningen av sikkerhetsrådsgruppen synes å ha en sammenhengende forklaring og synes å være å variere fra kommuner til kommuner. Med hensyn til det nærmeste synes opplevelsen av trakassering å være sterk i kommuner langt den tidligere konfliktområdet, eller i områder som tilgrenser kroatisk flertallskommuner. Når det gjelder trakasseringens uttrykk vises det blant annet til verbal trakassering av ulike slag, enten i form av truede anonyme telefonoppringninger, og i sårende grad bruk av kroatisk hussene, i tillegg til håndgripenhet og regelrett voldsbegjær. Blantvis trakasseringer ble innleidd like frembravet. Det har også forekommet tilfeller av ulovlig utkastelse.

Delegasjonens samarbeidspartnere frembravet videre organisert trakassering utført av ytterliggende kroatisk nasjonalistgrupper. Det ble blant annet vist til oppløst det kroatisk grupper "junak" etnik-serbiske landsbyer med "patriotiske" sang og fascistiske Ustasja-symboler. Slike markeringer bidro sterkt til å forsterke fryktsammenheng hos den etnisk-serbiske befolkningen.

De fleste tilfeller av trakassering synes å være i konfrontasjoner mellom fordrivne kroatisk hussene og etniske serbiske hussene. Hvis som opplevelse som trakassering i denne forbindelse er subjektiv. Da full beredningsdrift ble innført etter avslutningen av UNTAES-mandater den 15. januar ble det lettere for kroatisk flyktninger fra Øst-Slavonia til å besøke sine tidligere hjem, der intern fordrivne etniske serber i mange tilfeller bor. Kroater som ønsker å returnere til sine hjem foretar å få serberne til å flytte vekk, og det kan derfor lett oppstå en meget anspent situasjon mellom de berørte individene. De intern fordrivne serberne på sin side vet at de okkuperer boligen til en annen, og frykter at de skal bli kastet ut da de selv ikke har mulighet til å returnere til sine hjem ansettelses i Kroatia, enten fordi disse boligene er okkupert av kroatisk flyktninger fra Bosnia-Hercegovina eller intern fordrivne kroater, eller fordi boligene er ødelagt.

4. På serbisk side vises det til at returneringsprosser ikke fungerer, noe som tilskrive ulike årsaker. Blant annet hevdes det at kroatisk myndigheter kun er opptatt av kroatisk flyktningens retur til Øst-Slavonia og ikke de serbiske flyktningens retur til andre deler av Kroatia.

Den meget vanskelige boligsituasjonen bidrar til å skape fryktsammenheng blant den etnisk serbiske delen av befolkningen. Flere av delegasjonens serbiske samarbeidspartnere ga uttrykk for at de kunne ha forståelse for at kroatene ønsker sine boliger tilbake, og endog var

beholdning. Det er kort tid siden krigshandlingene og krigsaktene er fortsat ikke lagt.

Forsamlingsprocessen er knapt kommet igang og er på ingen måde udfærdiget. Det var en klar opfattelse om at denne situation er særdeles farlig og at politimyndighedernes må gøre mer for at sikre at situationen holdes under kontrol.

5. Serbiske repræsentanter hævder at det kroatiske lovetekst enten er diskriminerende mod etniske serbere eller anvendes på en diskriminerende måde. Blant andet ble det fra etniske sagt at mens det kroatiske lovetekst boksav ikke nødvendigvis er uretfærdig mod den serbiske befolkningen, blir den ikke anvendt i tilfæller der dette vil være til fordel for etniske serbere. Etniske serbere får i realiteten ikke benyttet seg av sine lovgitte rettigheter. Både det sagt Enkelte av delegasjonens samletingspartene mente at polit og rettsvesen var meget aktive i forhold til etniske serbere, men mindre aktive i forhold til kroatiske polit og lovbrud begått av kroater. Den etnik-serbiske befolkningens tilfælle til kroatiske polit er begrenset, til tross for at om lag halvparten av politstyresen består av etniske serbere. Samtidig ble det ved flere anledninger sagt at politet i hovedsak oppførte seg korrekt når trakasseringssituasjoner oppsto.

Et annet problem som ble påpekt er at det ikke skal finnes en eneste etnik-serbisk dommer i Øst-Slavonia, til tross for at det angivelig finnes kvalifiserte personer for slike stillinger. Det synes å være liten tilfælle til det kroatiske rettsvesen.

6. Delegasjonen spurte sine samletingspartene om hvordan de anså kroatiske myndigheters holdning til situationen i området. Det ble gjennomgående svart at en på etnik-serbisk side har tilfælle til president Tudjmanas politiske erklæringer om fredelig re-organisering. Problemet er imidlertid at ikke alle kroatiske myndigheter på lokalt nivå synes å være like innstilt på å følge opp presidentens politiske linje og sentrale kroatiske myndigheters direktiver.

Delegasjonens samletingspartene visde til at det er et meget stort gap mellom president Tudjmanas offisielle politikk og lokale myndigheters vilje til å følge politikken opp i praksis.

7. Det ble i denne forbindelse også vist til direktiver og lover fra nasjonalt plan som har hatt en meget ubekjent negativ innvirkning på den etnik-serbiske befolkningens tilfælle til kroatiske myndigheter. Først blant disse ble nevnt Dekretet om leiendhold i det danablske området, som inneber utkastelse av internt fordrevne etniske serbere innen en nærmere angitt kort frist fra leiligheten i Øst-Slavonia. Etter internt internasjonalt politisk press ble imidlertid dekretet formelt trukket tilbake den 12. februar. Selv om dekretet nå er kansellert er det blevet over vill at den har bidratt til å svekke den etnik-serbiske befolkningens tilfælle til at de vil kunne få en rettferdig og ikke-diskriminerende behandling av kroatiske myndigheter. Enkelte beklaget dekretet som en bevisert provokasjon.

En annen problematisk lov som ble nevnt ved flere anledninger var amnestiloven. Det hævdes at selv om amnestiloven formelt er vedtatt, skal allikevel kroatiske myndigheter operere med hemmelige lister over a.k. "krigsforbrytere". Månen i vernepliktig alder, dvs. fra 18 til 55 år, risikerer rettferdigdom for deltagelse i serbiske avdelinger under krigen. Uklæretene i kroatiske myndigheters praksisering av amnestilovenne bidrar til usikkerhet i den etnik-serbiske befolkningen.

Et tilgrensnende problem som ble nevnt var spørsmålet om verneplikt. Det ble hævdet at unge menn av serbisk etnisk opphav har motatt registreringskort for verneplikt i det kroatiske militæret. Kroatiske myndigheters "intensjonsbrev" fra januar 1997 slo fast at etniske serbere skulle unntas fra verneplikt i to år etter overgangen til kroatiske styre i Øst-Slavonia. I forbindelse med diskusjonens omkring intensjonsbrevet gikk representanter for den serbiske

serbere og det ble benyttet bl.a. til norske infrastrukturinvesteringer i store områder i Øst-Slavonia. Det var klart at Norge har markert seg fordelaktig overfor den etniske serbiske befolkningen i Øst-Slavonia. Det ble samtidig vist til at det er stort behov for investeringer i landbrukssektoren, som er en viktig eksportsektors i området.

En av delegasjonens samtalepartnere understreket nødvendigheten av samtlige tiltak for å stabilisere den økonomiske situasjonen i Øst-Slavonia.

12. Samtlige av delegasjonens serbiske samtalepartnere ga uttrykk for at de ønsket at den etnisk-serbiske befolkningen skulle forbli i Øst-Slavonia. Det ble sagt at dersom de etniske serberne forlater Øst-Slavonia over en fem-års periode, så vil det være deres frie valg, men dersom Øst-Slavonia avfolkes av etniske serbere over en fem-årsperiode, så vil samvirket helt og fullt ligge hos kroatiske myndigheter. Stemningen blant den etnisk-serbiske befolkningen synes å være preget av motløshet, frykt for den umiddelbare og den mer langsigtede fremtid og i beste fall sviktende tillit til kroatiske myndigheter. Det synes å være en utbredt oppfatning blant etniske serbere om at kroatiske myndigheter ønsker å kvitte seg med etniske serbere. Fremmøtet av fremtiden synes uløselig knyttet til graden av tillit til kroatiske myndigheter. Samtidig var det en utbredt oppfatning om at president Tudjman og sentrale politiske ledere i Zagreb mener det de sier om en fredelig re-integrering og ikke-diskriminerende behandling av landets etniske minoriteter. Så langt synes holdningen blant de etniske serberne i Øst-Slavonia å være at re-integreringen av Øst-Slavonia har vært vellykket for territoriets del, men at prosessen ikke har ført til en re-integrering av menneskene i området.

4.2 Kroatiske myndigheters perspektiv

1. Delegasjonen hadde samtaler med kroatiske myndigheter både i Zagreb og i Vukovar i Øst-Slavonia. I Zagreb ble det gjort samtaler med ledere av Office for Displaced Persons and Refugees (ODPR), Lovro Pujković, og med vice-ministerminister Vladimir Drobnjak. I Vukovar ble det samtalt med vice-lanndiskriminert og sikkerhetsansvarlig i Øst-Slavonia, Josko Miroć og med vice-formannen i tillitskommitten, Ivica Vikić.

Norske myndigheters bekymring over rapporter om trakassering av serbere i Øst-Slavonia ble formidlet ved samtlige samtaler med kroatiske myndigheter. Det ble i den forbindelse vist til kroatiske myndigheters forpliktelser til å arbeide for en fredelig re-integrering av Øst-Slavonia som et fler-etnisk samfunn og at det åpenbart er behov for ytterligere samarbeider i så måte. Delegasjonen understreket viktigheten av at kroatiske myndigheter på alle nivåer opptrer på en slik måte at etniske serbere får tillit til at de vil bli behandlet på en rettferdig og ikke-diskriminerende måte. Avslutningsvis ble det vist til at Norge og det internasjonale samfunnet for øvrig følger utviklingen i Øst-Slavonia med stor interesse og årvåkenhet.

2. Delegasjonens kroatiske samtalepartnere understreket at det er kroatiske myndigheters strategiske målsetting at etniske serbere skal forbli i Kroatia. Det ble uttalt at den kroatiske regjeringens linje i dette spørsmålet er klar og at den skal gjennomføres fullt ut. Imidlertid ble det vist til problemer på lokalt nivå, der en blanding av krigserfaringer og manglende uddannelse skulle forklare det forhold at enkelte lokale ledere mistenkte seg implementeringen av regjeringens politikk. Samtlige understreket at krigsopplevelsene vil ta tid å leges og at en

7

ikke kan forventes at alle problemer skal la seg løse bare to år etter krigens avslutning. Ikke desto mindre utøver sentrale kroatisk myndigheter etter egen oppfatning et meget høyt press på lokale myndigheter for å sikre at president Tudjman's politisk gjennomføring. Det blir innrømmet at en ikke har lykkes i mange god alle steder, men at dette i og for seg ikke var grunnlag for pessimisme. De kroatisk myndighetsrepresentantene forsikrer at de har til hensikt å opprettholde presset på lokale myndigheter og at de, om nødvendig, er rede til å fjerne folk fra sine stillinger. Dog ble det understreket at dette var forhold som var lettere å snakke om enn å gjennomføre i praksis.

Delegasjonens samtalpartnere la vekt på at Kroatia har gjennomført de aller fleste av sine forpliktelser og at det kun er økonomiske begrensninger som forhindrer full implementering.

Kroatisk myndigheter roste forsoningsarbeidet til det etnik-serbiske lederskaper og deres anstrengelser for å få etniske serbere til å forbli i Kroatia. Når det gjelder FRY's holdning til de etniske serberne i Kroatia ble det uttalt at den offisielle jugoslaviske politikken i løpet av de siste seks månedene har vært konstruktiv og har berømmes.

Fra delegasjonens side ble det bl.a. nevnt at visse problemer når det gjelder opprettelsen av lokale tilfiskommittéer. Dette problemet ble til dels erkjent og det ble gitt uttrykk for at mens alle komitéene er opprettet, så er det mange som ennå ikke fungerer som de skal.

3. Når det gjelder sikkerhetsallianjonen i Øst-Slavonia var delegasjonens kroatisk samtalpartnere av den oppfatning at alliansjonen er stabil og at det ikke er noen sikkerhetsproblemer av betydning. Samtalpartnernes erklæring på eget initiativ at de avsløker bekymringer av serbisk etnisk som i den senere tid er kommet til Norge på noen måter er tvunget. Politiet i Øst-Slavonia gir ingen forskjell mellom de etniske gruppene og holdningen til politidelen er at alle sikkerhet skal ivaretas. Det ble gitt uttrykk av at politiet reagerer når det meldes om trusler mot sikkerhet. Politiet rykker der etniske karakter ble også fremhevet som en positiv trykksfaktor. Samtidig ble det hevdet at lokale myndigheter og enkelte, uventet, internasjonale organisasjoner i mange tilfeller forventer for meget av politiet i Øst-Slavonia. Ofte ble det forventet at politiet skulle ta seg av saker som strengt tatt ikke var deres ansvar. Ifølge delegasjonens samtalpartnere. Det ble i denne forbindelse vist til at politiet behandler mellom det å gjennomføre normale politioppgaver som i ethvert demokratisk land, og det å bevare i en evigvarm av politistatemetoder. Politiet forsøker å fungere preventivt, blant annet ved å være tilstede der problemer kan oppstå, som i markedet og knetter, ble det sagt.

Det ble videre uttalt at det ikke forekommer politisk forfølgelse av etniske serbere i Øst-Slavonia.

4. Til forskjell fra de etniske serberne, ga kroatisk myndigheter inntrykk av at returprosessen er kommet godt i gang, selv om den ikke vil kunne vitellsettes før krigsrettsrettsstruktur, boliger og eierskapsrettigheter gjenoprettes. I den sammenheng viste man til ressursebegrensninger. Det ble imidlertid uttalt at alle som ønsket å returnere til sine hjem blir likbehandlet med hensyn til rettigheter. Blant annet ble det nevnt at netter av kroner til Øst-Slavonia vil avhenge av gjennopbyggingssjakk, arbeidsplasser og frigjøringen av okkuperte boliger. Færre tusen indvandrere forventes å returnere til Øst-Slavonia i løpet av 1998, ble det sagt. Returprosessen forventes å skyte fart til våren.

For øvrig ble det hevdet til at forverksminister Stank, under sitt avlytte USA-besøk, skal ha lovet at kroatisk myndigheter vil ha ferdig en plan for tv-veis retur innen den 30. mars d.å. Delegasjonens samtalpartnere viste dessuten til pågående forhandlinger med jugoslaviske

myndigheder om rekruttering, samt kontaktes med Office of the High Representative i Bosnia-Hercegovina angående retur af kroatiske flyktninger til Bosnia-Hercegovina. I den sammenhang ble det nævnt at det i Kroatia befinnes seg omlag 50.000 kroatiske flyktninger fra FRJ og et større antall kroatiske flyktninger fra Bosnia-Hercegovina, hovedsakelig fra Republike Srpska.

Det ble opplyst at i alt 12.000 etatiske serbere har reist tilbake til sine hjem i andre deler av Kroatia, hvorav mindre enn 5.000 returnerte som del av det organiserte retur-programmet. Disse, s.k. "spontane hjemvandrere" vil etter en tid få samme rettigheter som de som returnerer på organisert vis. Kroatiske myndigheter forventer med dette å ikke stimulere til uorganisert retur.

Kroatiske myndigheter understreket at det er viktig at retur prosessen foregår på en slik måte at kroater ikke føler seg truet av tilbakevendingen av etniske serbere. Det ble videre gitt uttrykk for at tidligere problemer forbundet med retur til Krajina-området nå er et tilbakeleggt stadium.

5. Den meget vanskelige økonomiske situasjon i Øst-Slavonia ble påpekt som en vesentlig begrensende faktor for flyktningretur. Kroatiske myndigheter tillegger dessuten vanskelige økonomiske forhold hovedansvar for den senere tids flyktningstrømmen til Norge. Øst-Slavonias økonomiske infrastruktur ble helt ødelagt under krigen og det er ikke oversiktelig at særlig unge mennesker søker seg til utlandet. Det ble fremhevet at det også i det tidligere Jugoslavia var en tradisjon for at yngre mennesker reiste utlands for å søke arbeid.

6. I denne forbindelse ble det opplyst at kroatiske myndigheter planlegger et givertidensmøte for Øst-Slavonia sent i slutten av april eller tidlig i mai, d.k. Kroatia trenger hjelp til å skape stabilitet i Øst-Slavonia, ble det sagt.

4.3 Perspektiver til de internasjonale organisasjonene i Kroatia

1. Delegasjonen førte samtaler med representanter for UNHCR, OSSE, FN og ECMM, både i organisasjonenes hovedkvarter og ved feltkontorer. Selv om det var dyrkeforhold i oppfatningen av situasjonen, var samarbeidsbreen nær slående inn det meste. Dette har bl.a. sammenheng med det nære samarbeidet mellom organisasjonene.

2. Det synes å være enighet blant de internasjonale organisasjonene om at det er en sikt følge av utrygghet blant den etnik-serbiske befolkningen i Øst-Slavonia. Det er samtidig vanskelig å bevise at kroatiske myndigheter undertrykker den etnik-serbiske minoriteten, samtidig som det ikke er like vanskelig å bevise at diskriminering forekommer. Selv om det synes å være et minster i utvaskeringen av den etnik-serbiske befolkningen, er det vanskelig å påvise at den er systematisk, eller foregår i myndighetenes regi. Situasjonen kan senere betegnes som en form av "administrativ utvaskning", som direkte forfølgelse av den etnik-serbiske minoriteten.

Det er en utvaskt oppfatning i det internasjonale miljøet i Kroatia at sentrale kroatiske myndigheter er seg meget bevisst den internasjonale oppmerksomheten omkring re-integreringsprosjektet og at de ikke ønsker å underminere landets muligheter til en tilnærming til de euro-atlantiske samarbeidsorganisasjoner. Den betydning kroatisk myndigheter tilligger forsoningsarbeidet vises ved at én av presidentens rådgivere leder

kommissionen for forskning og tillit. Ikke desto mindre synes det å være en betydelig kløft mellom sentrale myndigheters politiske kurs og det lokale administrative apparats hverkenstolse.

Kjeller ikke sentrale myndigheter kan innlevert eies å ha opptrakt lytefritt i forhold til forsoningsprosessen og behovet for å skape gjensidig tillit mellom befolkningsgruppene. Diverse dekret og administrative forordninger har den senere tid bidratt til å forsterke den etnisk-serbiske minoritetens følelse av usikkerhet og utrygghet.

3. Sikkerhetssituasjonen i Øst-Slavonia betraktes som i hovedsak stabil, men med en viss økende frekvens av trakassering av etniske-serbere. Antall grove voldtektifeller er innledet i til. Trakasseringstilfellene varierer fra kommune til kommune. Trygghetsfølelsen er innledet subjektiv og avhengig av den enkelte helseopplevelse av sin situasjon.

Den fler-etniske politistyrken fungerer, sammen med visse interne problemer. Blant annet har det vært tilfeller av etniske politifolk som eier opp sine stillinger. Noen av problemene med det lokale politiet synes å skyldes mangelfull opplæring. Det synes klart at politiet er under etnisk ordre om å oppføre i henhold til internasjonale normer. I hovedsak synes det lokale politiet å arbeide i henhold til sine retningslinjer og i samsvar med FNs vilje politistyrke, UN CIVPOLs krav. Mens politiet fungerer rimelig bra med hensyn til å avverge voldtektifeller, fungerer de på lang tid ikke effektivt i en tilfredssettende sammenheng.

4. Delegasjonens internasjonale samarbeidspartnere viser til et utfyllingen av etniske serbere fra Øst-Slavonia ikke er et nytt fenomen. Frattiltingen har foregått i liten skala gjennom hele UNTAES-perioden. Selv om antall utreisende til enhver tid har vært minimal, blir det allikevel et betydelig antall over tid.

Blant de omlag 80.000 kroater som ble fordrevet fra Øst-Slavonia er det nå stor utvalnmodighet for å vende tilbake til sine hjem. Kroatisk myndigheter regner med at ca. 40.000 kroater vil returnere i løpet av 1998. Selv om det finnes ubebodde leiligheter i Øst-Slavonia, er det ikke på langt nær nok til å husa et så stort antall tilbakevendende flyktninger. Dette vil måtte innebære enten nybygging av boliger og/eller foryng i returprosessen for etniske serbere. Blant de etniske serberne er det stor motstand mot å flytte fra okkupert boliger til kollektivvarmt.

Eiendomsforholdene og okkupasjon av boliger av kroatiske flyktninger fra Bosnia-Hercegovina bidrar til å hemme returprosessen for etniske serbere. Omlag 90% av de etniske serbere som har returnert til andre deler av Kroatia er mellom 60 - 70 år. Av ulike årsaker er det svært få yngre mennesker som klarer å flytte tilbake til andre deler av Kroatia.

5. Det er samstemmighet om at den økonomiske situasjonen i Øst-Slavonia er meget vanskelig. I tillegg påpekes det at den økonomiske situasjonen i andre deler av Kroatia som er aktuelle for retur av etniske serbere heller ikke er nødvendigvis bedre enn i Øst-Slavonia.

For etniske serbere gir den økonomiske situasjonen ikke mye fremtidsbilde. Arbeidsplussene er få og blir færre etterhvert som privatiseringspolitikken gjennomføres. I tillegg kommer fordrevne kroater tilbake i økende antall og mange av disse vil trolig overta jobbene til etniske serbere.

5. Situationen i Slavk / Kroatias folkeflyktige og andre nord.

Delegationen besøkte Slavk / Kroatias området for å innhente informasjon om situasjonen for kroatisk borgere av serbisk etnisk opphav som har vendt tilbake til området. Samtalepartnere var ECOM, UNHCR, Røde Kors og tilbakevendte flyktninger.

I følge offisielle tall har 5.455 etniske serbere returnert til området de to siste årene. Av disse har kun 1.381 kommet gjennom programmet for tovekselt, mens de øvrige er spontane tilbakevendinger. Noen av de tilbakevendte bor i egne hus, tidvis ødelagte, mens andre bor hos slektninger. Det antas at flere ønsker å returnere så snart de kan vende tilbake til sine egne boliger. Mange av disse er imidlertid okkupert av kroatisk flyktninger fra Bosnia-Hercegovina.

UNHCR arrangerer bosetninger til området for kroatisk serbere som befinner seg i Republika Srpska og i FRJ. Selv om det også har vært noen små episoder av trakassering og overgrep overfor hjemvendte etniske serbere, særlig som administrativ diskriminering og utøvelse, synes det generelt å være få sikkerhetsmessige problemer.

Krigsforfølgelsesene er av mindre omfang enn i Øst-Slavonia. Selv om det fortsatt er mange ubebodde hus, ser vi minner i deler av landbrukssektoren, og infrastruktur relativt intakt. De økonomiske forholdene er bedre enn i Øst-Slavonia, noe som kan ha bidratt til et generelt godt klima for gjenbosetting av etniske serbere som opprinnelig er fra området.

Et særskilt ved området er det store antall etniske kroater fra Bosnia-Hercegovina som er bosatt i området. I alt 11.000 bosettede kroater, hovedsakelig fra Republika Srpska, bor i disse to fylkene. De fleste bor i hus eiet av etniske serbere som har flyktet fra området. Mange av disse etniske serberne bor som flyktninger i kroatisk-side hus i Øst-Slavonia. Det er pr idag ikke akkurat for kroatisk myndigheter å returnere de bosettede kroatene til Bosnia-Hercegovina.

6. Norge som asylmottak

At Norge skulle bli gjestende for et så stort antall asylsøkende kroater av serbisk opphav kom overraskende på de fleste. Norge er ikke blant om å ha visumfrihetstilsvare med Kroatia. Faktisk er det kun Sverige og Benelux-landene i Europa som krever visum av kroatisk statsborgere. Det er ikke lett å se noen enkeltsaker grunn til at etniske serbere fra Kroatia skulle velge Norge som asyl-land. Flere faktorer gjør seg trolig gjeldende.

For det første er Norge velkjent i hele området som et humanitært og vennliggjennert land. For serbere særlig, er erfaringene fra Den store verdenskrig og de mange serbiske fangene som ble sendt til Norge et historisk utgangspunkt. Norges humanitære engasjement, fra Nansen og frem til idag er også velkjent i hele området. I de senere år har vår betydelige humanitære bistandshjelp til såvel Øst-Slavonia som i hele det tidligere Jugoslavia bidratt til å minne om Norge. Tilsvarende kan sies om det engasjement som nordmenn i forskjellige kapabiliteter har utvist i området. Bl.a. ble Eritre-avtalen fremforhandlet med innsett fra FN's fredsmekler Thorvald Stoltenberg, mens et stort antall norske politfolk og frivillige hjelpearbeidere også har markert Norge på en positiv måte.

Delegasjonens serbiske samtalepartnere opplyste at det florerer med rykter og desinformasjon om hvor enkelt det er å få arbeid i Norge. Det er ingen holdningsutlaster for at reisende organiseres. Ifølge opplysninger fra Øst-Slavonia skal mange ha polgt sine hus, eller tatt opp lån, for å kjøpe flybilletter til Norge. Forestillingen synes å være at de asylsøkende vil kunne få godt betalt arbeid så og si umiddelbart ved ankomst. I lys av de vanskelige

økonomiske forholdene i Øst-Slavonia er det ikke overraskende at mange, særlig yngre mennesker, dermed ønsker å reise.

Det ble opplyst under besøket at en større gruppe hadde forsett å søke asyl i Statistikkens, men var blitt avvist. Disse skal deretter ha reist til Norge, hvor deres asylønsker er gjenstand for vanlig saksbehandlingprosedyre. Det at disse personene ikke umiddelbart kom tilbake kan ha bidratt til å være opp under ryktene om at det "bare er å reise til Norge".

2. Forholdet til kroatiske myndigheter

Norske myndigheter har siden høsten 1995 fulgt nye med i utviklingen i dette området. Utviklingen i Øst-Slavonia har vært gjenstand for bilaterale samtaler mellom norske og kroatisk myndigheter ved en rekke anledninger i disse årene. Samtidig har norske myndigheter gitt uttrykk for synspunkter og forventninger til Kroatiens håndtering av re-integreringsprosessen i en rekke multilaterale fora, bl.a. i FN, OSSE og Europarådet. Norge har knusketvart understøttet Kroatiens forpliktelse til å overholde internasjonale avtale og overenskomster og sikre at re-integreringen av Øst-Slavonia skjer på en fredelig måte som gir grunnlag for et fler-etnisk samfunn. Norge har understøttet betydningen av at etniske serbere skal kunne forbli i Øst-Slavonia, samtidig som etniske kroatiske flyktninger kan vende tilbake til sine hjem.

Norske myndigheter vil også i tiden fremover via stor oppmærksomhet til utviklingen i Kroatiens generelt og i Øst-Slavonia spesielt. Utviklingen vil kunne tas opp såvel bilateralt, som i multilaterale fora som Europarådet og OSSE. Norges medlemskap i OSSE-tolkemålsblde forplikter oss og gir oss flere muligheter til å søke å påvirke utviklingen i Kroatiens i en positiv retning.

3. Samarbeid over bistand

Den norske humanitære og gjennopbyringsbistanden til Kroatiens og Øst-Slavonia har vært meget betydelig. Norges humanitære bistand til Kroatiens, hovedsakelig Øst-Slavonia, har siden 1995 utgjort ca. Kr 100 millioner. I 1997 ble det tildele tilsammen ca. Kr 62 millioner, hvorav Kr 21 millioner til gjennopbygging av infrastruktur. Represenanter for etniske serbere og kroatisk myndigheter har alle gitt uttrykk for stor takknemlighet for denne bistanden.

Delegasjonen mottok en rekke signaler fra såvel representanter for den etnik-serbiske befolkningen, kroatisk myndigheter og internasjonale organisasjoner om at det er et stort behov for et ytterligere bistandsengasjement i Øst-Slavonia. Kroatisk myndigheter planlegger et gaverlandmarks for slutten av april eller tidlig mai d.d. Norge har derfor på dette møtet.

Represenanter for de etniske serberne ha om tilstak som kunne bidra til å stabilisere økonomien i Øst-Slavonia, bl.a. ved å bidra til nye arbeidsplasser og økonomisk aktivitet. Fra flere av de tilstedeværende internasjonale organisasjonene ble det påpekt at utviklingen av økonomien i Øst-Slavonia burde være et felles europeisk ansvar.

Det tilstak derfor at Utenriksdepartementet tar sikte på å vurdere prosjekttiltak som kan bidra til å stabilisere den sosiale og økonomiske situasjonen i Øst-Slavonia og som samtidig lar seg iverksette. De landbruket er en viktig sysselsettingssektor foreslås at departementet blant

manet vurderer muligheden for å bidra til å gjennomføre infrastruktur og landbruksvirksomheten i området.

2. Konklusjoner

Ansøken til et kroatisk av serbisk etnisk forent Øst-Slavonia er sekundært. Det er en vanskelig økonomisk situasjon i området. I tillegg blir etniske serbere utsatt for diskriminering gjennom administrative tiltak. Dette medfører at den vanskelige økonomiske situasjonen i enda større grad rammer etniske serbere enn etniske kroater. Etniske serbere utsettes dessuten for trakassering som skaper utrygghet. Når det nå legges opp til at et stort antall internt-fordrevne kroater skal returnere til Øst-Slavonia i samarbeid med internasjonale i Eudot-avtalen, bidrar også dette til å øke den etniske serbernes frykt for egen fremtid. Til sammen bidrar disse, og andre faktorer, til at etniske serbere ønsker å forlate området.

Situasjonen gir ikke grunnlag for å konkludere med at alle etniske serbere fra Øst-Slavonia på generelt grunnlag har behov for beskyttelse, eller fyller vilkårene for opphold på humanitært grunnlag. Det må således foretas en konkret vurdering av hver enkelt sak med utgangspunkt i den enkelte situasjon.

Det kan imidlertid haier ikke utelukkes at enkelte kan ha behov for beskyttelse. Dette vil avhenge av hvorvidt de reaksjoner de påleides ved retur til sammen vil være av en slik art at det må karakteriseres som forfølgelse. Det vil også avhenge av om det er muligheter for trygt opphold i andre områder av Kroatia.

Når det gjelder spørsmålet om opphold på humanitært grunnlag, vil det kunne være noen søkergrupper som er i en særlig sårbar situasjon, eller vil kunne bli sett i en slik situasjon ved retur. I slike tilfeller bør det vurderes å innvilge oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Etter en individuell vurdering vil det også kunne være grupper som ikke fyller vilkårene for søy eller opphold på humanitært grunnlag. Disse vil trygt kunne returnere til Kroatia.

Norge vil videreføre sin engasjement for å bidra til forsoning og fred i Øst-Slavonia. Det bør i denne sammenheng vurderes oppfølgings tiltak både bilateralt og multilateralt.

Norges medlemskap i OSSE-troikaen gir god mulighet til dette, særlig som også Europaradet kan engasjeres. Særlig vil det vurderes gjennomført konkrete bistandstiltak for å bidra til å stabilisere den vanskelige økonomiske og sosiale situasjonen i Øst-Slavonia.

PROGRAM**NOENE DELEGATION 10 - 13. FEBRUAR 1998****TIRSDAG 10. FEBRUAR**

- 17.40: Antenne med Luthman
18.30: Antenne med Skarsten
20.00: Arbeidsdeling med Skarsten

ONSDAG 11. FEBRUAR

- 08.40: Antenne med Skarsten
09.00: ODEP, Head of Office Lovis Fjorvik
10.15: Underdelegasjonen, Asbjørn Mathias Vindstad
11.30: ODEP Head of Mission, Tim Gentlemen
12.45: ECRNA Head of Regional Centre/Zagreb, Tim Lule
14.00: Lule
16.00: UNHCR Deputy Chief of Mission, Sergio Durazo
20.00: Mikael Popovic, National Serbian Council, medlem av Parlamentet.
21.30: Rector Bjord Skarsten

TORSdag 12. FEBRUAR

- 06.30: Antenne med Skarsten for Gap-Skansen
10.30: Representantene, Asbjørn Mathias Fjorvik
Vindstad i Tiltaksgruppen
11.45: ODEP Head of Office Valovik, General Pierre Poulard
13.00: UN Hoved Representativ Bureau Sekretariat

14.00: Section Joint Council of Municipalities, Vilho Vejen
 Association of Displaced Persons and Refugees, Dario Trnavoric
 17.00: Civil Rights Project
 18.00: Maps and ordinance / Memoranda og omgje
 20.30: Meeting med nordmann i regjering
 23.30: Average Volunteer
 02.00: Return Flood Protection

FRIDAG 11. FEBRUAR

09.00: Arrives til Slekt
 10.00: UNEFCA Coordinator for Slekt og Kulturen i Europa World og
 ECADAM Slekt
 11.00: IPREK
 Breakfast tilskuddet på
 14.30: Lunch med UNEFCA
 16.00: Average Slekt
 17.00: Oppsummerende møte, Zagreb flyplass
 19.00: Average med Turfhuset